

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

27. juunil 1936. a.

Nr. 6

NELJATEISTKÜMNES AASTAK.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: A. Loorits

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas . . . . . Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi nr. 12. Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr.
Pooles aastas . . . . . „ 2.50	Jooksvad arved: Eesti Panga Tal.	10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, ⅛ lhk.
1923 aastak. . . . . „ —.50	linna osak. nr. 609, E. Rahvapangas	Kr. 2.50, ⅛ lhk. Kr. 1.25.
1924—1935. a. à . . . . . „ 2.50	nr. 991 ja Põllumeeste keskpangas nr. 728.	Dokumentide kaotamise kuulu- tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Tallinna Linna
Keskraamatukogu

Posti-telefoni agentuuridest vallavalitsustes	Lhk. 83
Kodukaunistamine rahvusliku hoogtööna	„ 86
Vallavalitsuste tulude ja kulude kokkuvõtted	
1934/35 a. aruannete järele	„ 88
Mõtteid vallaarhiivide korraldamise puhul	„ 91
Maa avalikud raamatukogud arenemisteel	„ 92
Maksude sissenõudmine administratiiv korras	„ 93
Kirjandusest	„ 94
Õiendus	„ 95
Küsimusi ja vastuseid	„ 95
Kuulutusi	„ 82

Perekonnaseisu

Kantseleimargid

25- ja 50-sendilised
on saada

Eesti Maaomavalitsuste Liidu
büroost

hinnaga 10 senti poogen (20 tükki).

Eesti Omavalitsuste ja Ühis-
tegeliste Asutuste Kindlus-
tus A.-S.

„OMA“

Seltsi omanikeks-peremeesteks on omavalit-
sused, pangad ja põllumajanduslikud ühi-
sused

**Suurem ja
edurikkam
kodumaa
kindlustusettevõte**

Seltsi juhatus: Tartus, omas majas Riia t. 41.
Telef. 3-44 ja 16-12.

Osakonnad: Tallinnas, Rakveres, Võrus
Viljandis, Pärnus, Tõrvas ja Kuressaares

Sundnormide kogu

Maaomavalitsuste kohta

*vallavalitsused ja teised asutised võivad saada köitmata
Kr. 2.— eest, köidetult Kr. 4.50 eest.*

*Tellimised adresseerida Eesti Maaomavalitsuste
Liidule, Tallinn, Roosikrantsi tn. 12.*

Posti-telefoni agentuuridest vallavalitsustes.

A. Loorits.

Post, telegraaf ja telefon teotsevad meil ärilisel alusel, kõigi toimingute eest vastava ühtlase tasu võtmisega nii eraisikutelt ja asutustelt kui riigi ja omavalitsuste asutistelt. Posti, telegraafi, telefoni ja raadio seaduse (RT 24 — 1930) § 18 p. 2. järgi võib posti, telegraafi ja telefoni abiasutisi avada tarviduse järgi ka omavalitsuste asutistes sellekohasel kokkuleppel. Elanikkonna huvides on posti-telefoni abiasutiste avamine maal eriti soovitatav vallavalitsustes, kuhu elanikkudel on käimisi ja kus nad ühtlasi saavad kasutada ka posti ja telefoni.

Posti-telegraafi-telefoni Valitsuse andmetel on avatud ja töötab postiagentuure ühes telefoni kõnepunktiga 155 vallavalitsuses ja posti-telefoni agentuure, s. o. postiagentuure ühes telefoni kõnepunktiga ja keskjaamaga 90 vallavalitsuses, kokku posti-abiasutisi 245-es vallavalitsuses. Kõigis neis agentuurides on seatud sisse peale liht- ja tähtpostisaadetiste raha-, paki- ja posti jooksvate arvete operatsioonid, telefoni kõnede andmine, telegrammide vastuvõtmine, edasiandmine ja kättetoimetamine, üldse kõigi sisemaaliste operatsioonide toimetamine posti, telefoni ja telegraafi alal. Agentuurid peavad olema avatud postioperatsioonide toimetamiseks äripäeval mitte alla 6 tunni, telefonühendusi peab andma igal ajal kogu ööpäeva jooksul. Vallavalitsustes asuvate posti-telefoni agentuurides teenivad vallasekretärid ja nende juhtimisel ja vastutusel vallavalitsuse teised kantseleiametnikud.

Posti, telegraafi, telefoni ja raadio seaduse § 19 määrab posti, telegraafi, telefoni ja raadio abiasutiste juhatajate tasu alamääraks $\frac{1}{20}$ ja ülemääraks kahekordse kõige alama klassi posti-telegraafi-telefoni kontori ülema palga ilma muude lisatasudeta. Posti-telegraafi-telefoni asutiste liigitamise määruse (RT 107 — 1935) järgi on kõige alamaks posti-telegraafi-telefoni kontoriks V klassi kontor 2 töäjõuga. Riigiteenijate tasude seadus (RT 31 — 1935) määrab posti-telegraafi-telefoni V klassi kontori ülema palgaks Kr. 74 kuus ja teise töäjõu — alama — IV järgu ametniku palgaks Kr. 62 kuus. Seejärgi vallavalitsuses töötavate posti-telefoni agentuuride juhatamise tasu ulatuks (74:20) Kr. 3,70 kuni (74×2) Kr. 148 kuus.

Teedeministri korraldusel 5. jaanuarist 1932 nr. 3078 posti-telegraafi-telefoni abiasutiste juhatajate tasu arvutatakse neis asutistes läbitöötatud tööhikute arvu järgi ühtlasel alusel ja võrdselt postiametkonna asutiste teenijatega. Kuni 1935. a. maksti töötasuks iga tööhiku pealt posti alal 0,2 senti ja telefoni alal 0,17 senti. Teedeministri määrusega 1. aprillist 1935 (RT 33 — 1935, art. 292) alandati töötasu posti alal tööhiku pealt 0,2 sendilt 0,17 sendile, samale normile, mis maksti telefoni alal. Selle alandatud normi järgi maksti 1935. a. tasu vallavalitsustes asuvate posti-telefoni agentuuride töö eest:

53	vallasekretäriale	—	Kr.	4—9	kuus
92	„	—	„	10—19	„
20	„	—	„	20—29	„
32	„	—	„	30—39	„
25	„	—	„	40—49	„
16	„	—	„	50—59	„
4	„	—	„	60—69	„
1	„	—	„	77	„
2	„	—	„	80	„

kokku 245 vallasekretäriale Kr. 5.644.— kuus. Igalpool, kus töötasu tõuseb Kr. 30.— ja kõrgemale, on postiagentuuriga ühes ka telefonikeskjaam 10—30 abonendiga, mis peab olema avatud vähemalt 14 tundi ööpäeva kohta, kella 8—22, ühendusi aga peab andma igal ajal; järelikult, teenimine peab toimuma kogu ööpäeva jooksul ja tarvitab kahe inimese töäjõu. Kuskil aga töötasu ei tõusnud posti, telegraafi, telefoni ja raadio seaduse § 19 ettenähtud kõrgema määrani — kõige alama klassi posti-telegraafi-telefoni kontoriülema kahekordse palgani Kr. 148 kuus. Agentuuride ruumide, kütte ja valgustuse eest vallamajades vallavalitsused tasu ei ole nõudnud ega saanud.

Teedeministri määrusega s. a. 5. märtsist (RT 21 — 1936, art. 143) vähendati jällegi, alates 1. aprillist 1936, posti-telegraafi-telefoni abiasutiste töötasu norme eelmisel aastal alandatud 0,17 sendilt posti alal 0,14 sendile ja telefoni alal 0,12 sendile. Seega töötasu väheneb: posti alal eelmise 1935. a. normist 17,64%, 1932. a. normist 30%; telefoni alal 29,41%.

Rahvaelu areneb ja edeneb, liikumine ja läbikäimine kiireneb ja suureneb iga aastaga, mille tagajärjel suureneb ka vallavalitsustes asuvate posti-telefoni agentuuride

tegevus ja töö ning kasvavad Posti-telegraafi-telefoni Valitsuse tulud sellest tööst. Kuid hoolimata töö suurenemisest ja sellele vastavast tulude tõusust vähendatakse aasta-aastalt vallasekretäride tasunorme posti-telefoni agentuuride töö eest, mille tõttu tasu ei tõuse vastavalt töö suurenemisele, vaid osalt vähenebki veel.

Palju võtavad sisse tulusid ja annavad ülejääki vallavalitsustes töötavad posti-telefoni agentuurid, selle kohta vallavalitsused ei saa anda täpseid andmeid, kuna agentuurid neile ei allu. Vallasekretärid, kahjuks, ei ole ka andmeid kogunud ega omale jätanud, peale mõne üksiku. (Tulevikus tuleks neid andmeid kõigil koguda, vähemalt paari kuu jooksulgi kõigi operatsioonide ja nendest saadud tulude ülesmärkimisega ning alalhoidmisega.) Kuid suur osa vallavalitsusi ainuüksi ise juba, kasutades posti ja telefoni oma juures asuva agentuuri kaudu, maksavad posti ja telefoni kulusid Kr. 5—50 kuus, seega osalt rohkem kui vallasekretär saab tasu agentuuri kogu töö eest. Peale vallavalitsuse aga ja veel rohkemal määral tarvitavad posti-telefoni agentuuri ning maksavad selle eest vallas asuvad eraorganisatsioonid ja eraisikud, kelle huvides õieti agentuurid avatigi vallavalitsustes.

Kujukaks näiteks vallavalitsustes asuvate posti-telefoni agentuuride töötasust, tuludest ja tegevusest olgu kaudselt saadud andmed Harjumaa ühes vallavalitsuses asuva posti-telefoni agentuuri kohta. — Selle agentuuri töö eest maksti vallasekretärile tasu 1932. a. normide järgi Kr. 76.—kuus. Tasunormide alandamise järele 1935. a. see tasu, kuigi töö suurenes, langes ja makstakse senini Kr. 58.—kuus. Käesoleva aasta jaanuari, veebruari, märtsi ja aprilli kuude jooksul agentuur keskmiselt kuus müüs postmarke, tempelmarke ja vekslipabereid Kr. 150—200 eest ning sai telefonikõnede eest Kr. 80—100, kokku tulusid Kr. 230—300 kuus. Agentuuri tegevuses kuu jooksul keskmiselt:

Posti alal

Võeti vastu ja saadeti edasi:

kirju	752
kaarte	124
tähtsaadetisi	32
väärtisaadetisi	20
ajalehtede tellimisi	56

Kokku saadetisi 984

s. o. 32,8 saadetist päevas.

Saadi ja anti välja:

kirju ja kaarte	1428
ajalehti ja ajakirju	3728
trükitöid	232
tähtsaadetisi	52
väärtisaadetisi	64
pakke	8

Kokku saadetisi 5512

s. o. 183,73 saadetist päevas.

Telefoni alal.

anti: kohalikke kõnesid	310
„ kõnekutseid mujale	398
saadi: kõnekutseid mujalt	483

Kokku telefoniühendusi 1191

s. o. 39 ühendust päevas, seega 14 töötundi kestel iga 21 minuti järele ühendus ja antud ühenduse 3—10 minuti järele lahutus, millele sooritamise seob ühe tööjõu täiesti kinni kogu ööpäevaks nii tööpäevadel kui puhkepäevadel, sest ühendusi peab andma igal ajal. Seega telefoni teenimine üksi juba vajab enam kui ühte tööjõudu, sest keegi ei suuda igapäev 14 tundi järgimööda ühendusi ja lahutusi sooritada ning selle järele veel 10 tundi kohal viibida üksikuteks väljakutseteks. Peale telefoni tuleb aga veel eeltähendatud suur hulk postisaadetisi vastu võtta, sorteerida, registreerida, edasi saata ja välja anda. Eelmise aastaga võrreldes olevat agentuuri töö ligikaudu 20% võrra suurenenud, tasu selle eest aga jääb normide uue alandamisega samaks, milleni eelmisel aastal alandati, või, võib olla, väheneb veelgi, sest tööühikud võidakse ju ka samuti alla hinnata ja ümber arvutada. Vallasekretär peab oma posti-telefoni agentuuri töö, mille eest 1932. a. normide järgi sai tasu Kr. 76 ja 1935. a. normide järgi saab Kr. 58 kuus, suuremaks kui V klassi posti-telegraafi-telefoni kontori töö, kus ainult posti-telefoni alal tegelevad alaliselt kaks tööjõudu palgaga kahe peale kokku vähemalt Kr. 136 kuus, mille juure tuleb veel ruumide üür, koristamise-, kütte- ja valgustusekulud. Sellest võib järeldada, et posti-telegraafi-telefoni kontor on kulukam ja vähem tulutoov kui posti-telefoni agentuur vallavalitsuses.

Kuna vallavalitsustes asuvate posti-telefoni agentuuride töötasu arvutatakse võrdselt nendes läbitöötatud tööühikute arvu järgi, siis Harjumaa ühes vallavalitsuses asuva posti-telefoni agentuuri eeltoodud andmed, vastavas vahekorras, peegeldavad ka kõigi teiste agentuuride tööd ja tulu ning töö senist vähest, puudulikku tasu.

Vallavalitsustes asuvate posti-telefoni agentuuride töö ja tulude aasta-aastalt suurenemise juures töötasu järjest vähendamine ei tundu õiglasena. Üldse juba algusest peale oli väär ja ebaõiglane vallavalitsustes asuvate posti-telefoni agentuuride töö hindamine ja tasu määramine ühtlasel alusel ja võrdselt postiametkonna asutiste teenijatega. Posti-telegraafi-telefoni asutistes on mitu teenijat, igaüks neist tegeleb ainult ühe piiratud erialaga: ühed müüvad postmarke, teised korraldavad lihtkirju, kolmandad tähtsaadetisi, neljandad väärtisaadetisi, viiendad teenivad telefoni jne. Vallavalitsuses asuvas posti-telefoni agentuuris aga vallasekretär või selle abiline peab kõik need toimingud sooritama enamasti üksi oma muude väga mitmesuguste ja samuti erioskust nõudvate tööde vahel: peab ühele andma postmargi, võtma vastu selle hinna ja vahetama selleks raha, teiselt võtma vastu ja margistama tähtsaadetise, kolmandalt väärtisaadetise ning neid registreerima, sealjuures sagedasti katkestama alatud toimingud ja andma telefoniühendusi jne.; alalõpmata iga natukese aja järele ta peab katkestama oma otsekohese kestvama töö vallavalitsuse alal ja siirduma üksikutele eritoimingutele posti-telefoni alal, mis tarvitab ja viidab palju rohkem aega kui seesuguste eritoimingute erisikute poolt kestvalt sooritamine. Seepärast on postiametkonna teenijate töö lihtsam, vähem aega nõudev, kergem ja hõlpsam kui vallavalitsustes asuvate posti-telefoni agentuuride töö. Postiametkonna teenijate töö posti-telegraafi-telefoni kontorites ei ole võrreldav posti-telefoni agentuuride tööga vallavalitsustes, kus see tehakse vallaomavalitsuse enese tööde kõrval ja kus on täita veel palju muid väga mitmesuguseid ülesandeid kõigi ministereeriumide aladelt, milledega vallaomavalitsused on otse ülekoomatud ja koormatakse üha edasi seniste ülesannete laiendamisega ja uute juurdelisamisega. Vallasekretär peab kõike oskama ja suutma, peab olema kõikteadja ja kõikvõimeline.

Kui aga vallavalitsused siiski rahuldusid 1932. a. postiametkonna teenijatega ühisel alusel ja võrdselt määratud tasunormidega ning nõustusid selle tasu eest avama oma juures posti-telefoni agentuure, siis ei oleks pärast pidanud seda tasu hakatama järkjärgult vähendama ühepoolselt, ilma kokku-

leppeta teise poolega — asjaosaliste vallavalitsustega, nagu näeb ette Posti, telegraafi, telefoni ja raadio seaduse § 18 p. 2, või vähemalt vallavalitsuste järelevalveasutiste — ajutiste maavalitsuste või Siseministeeriumi nõusolekuta.

Vallavalitsused ei ole kohustatud teenima puuduliku tasu eest posti-telegraafi-telefoni ala, mis on rajatud täieliku tasuvusele ja üldiselt annab ülejääke. Vallavalitsused ei või seesuguste ülejääkide teenimiseks kulutada oma tööjõude ja viimaste tasumiseks kanda kulusid. Kordub nähteid, kus ministereeriumid, nende krediidi nõudmiste rahuldamata jätmisel, krediitide piiramisel või kulude kokkuhoiu muudel põhjustel, püüavad veeretada osa oma ülesannetest ja nendega seotud kuludest omavalitsustele, nagu oleks viimaste kassa mõni muinasjutuline isetäituv nõialaegas, mis suudab kõikide soovide rahuldada, kust võib ammutada, ilma et vara väheneks. Omavalitsuste — eriti valdade ja ajutiste maavalitsuste tulused on kärbitud ja piiratud ülemmääradega, osalt isegi ära võetud ja mujale juhitud, need on viimase kuue aasta jooksul, alates 1930/31. a., üle 40% langenud, neid ei jatku enam kõige hädalisemategi jooksvate kulude katmiseks, nagu selgitatud varemalt selle ajakirja veergudel (vt. „Maaomavalitsus“ nr. 3 — 1936). Vallad ei suuda kanda kulukoormate uusi kõrgendusi, mis neile veeretatakse vallavalitsustes asuvate posti-telefoni agentuuride töötasust osa kandajätmisega ja selle osa järjest suurendamisega.

Eeltoodud asjaoludel Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatus ettekandega s. a. 20. maist nr. 50 palus härra Peaministri asetäitja eestkostmist ja korraldust selleks:

1) et vallavalitsustes asuvate posti-telefoni agentuuride töötasu kõrgendataks, vastavalt töö suurenemisele, Posti, telegraafi, telefoni ja raadio seaduse § 19 ettenähtud määrani, s. o. võrdselt posti-telegraafi-telefoni V klassi kontori kahekordse palgani kuni Kr. 148.— kuus, või vähemalt kõrgendataks tagasi endiste 1932. a. tasunormideni, millega vallavalitsused nõustusid agentuure oma juures avama;

2) et seda tasu, millega vallavalitsused rahuldusid, ei vähendataks ühepoolselt, vähemalt ilma järelevalveasutiste — ajutiste maavalitsuste või Siseministeeriumi nõusolekuta.

Kodukaunistamine rahvusliku hoogtööna.

V. Velner.

Ülemaalises ulatuses on praegu arenevas vastava organisatsiooni loomine kodukaunistamise alal. Samuti on juba praegu käimas sellel alal ka tegelik töö.

See suur ja rahvuslik töö sai algatuse hra Peaminister K. Eenpalult, kelle poolt mõni aeg tagasi kutsuti kokku nõupidamine kodukaunistamise mõtte arendamiseks ning arutamiseks. Pärast juba suuremal nõupidamisel hra Riigivanema eesistumisel küsimus omas juba konkreetse iseloomu, loodi kindel organisatsiooniline alus keskkohas ning asuti kohe vastavate korralduste tegemisele ülemaalises ulatuses. Sellejuures võeti põhimõtteks, et sellele suurele üldrahvuslikule ning riiklikule tööle peaks kaasa tulema võimalikult kõik, kes võiks olla selleks kasulikud ning kes suudaks selleks kaasa aidata, alates vastavate riiklike keskkorraldustega — ministeeriumidega ja lõpetades kohalike seltsidega ja organisatsioonidega maal kui linnas.

Kodukaunistamise hoogtöö esilekerkimise on tinginud selle töö vajalikus meie maa ja kodude üldilme tõstmiseks.

Meie asunduste, talude ja külade elamud ning hooned pakuvad võrdlemisi üksluise pildi. Ringi sõites mööda maad kohatud pea kõikjal halle, tuhmunud hooneid, majade ümbrus lage ja üksluine, harva kust leiad mõne puu või põõsa, rääkimata veel korraldikut korraldatud aiaid või puestikust. Vahel harva vilksatab ka hallide hoonete hulgas mõni üksik punaseks värvitud katusega või valgeks lubjatud seintega maja, mille ümber istutatud korrapäraselt ning maitsekalt korraldatud aed.

Võrreldes välismaadega, näiteks kas või meie põhjapoolse naabri Soomega, või Skandinaavia riikidega, kus harva kohtad maal ringi sõites halle luitunud hooneid, vaid kõikjal on näha rohelisest väljapaistvad punased katused ja valged majaseinad, mis annab ilusa maalilise pildi ja värvide kooskõla, tundub meie maa nagu mahajäetuna, vaesena ning üksluisena. Ja sama halid ning luitunud kui eramajad ja hooned, on ka meie avalikud hooned ja elamud, nagu koolimajad, rahvamajad, vallamajad jne. Eriti tähtis on aga just selliste avalike hoonete korrastamine ja kaunistamine. Neist ja nende kaudu saavad meid külastavad välismaalased pildi ka kogu meie maast ja rahvast. Mäletan üht juhtu, kus viibides ku-

sagil vallamajas ametsoidul, tuli vallamajja mingisuguse asjatoimetuse pärast kaks välismaalast. Vallamaja kantselei asus väikeses poolpimedas ruumis, kus ei leidunud ka pinki ootajaile. Ruum oli täidetud maani tubaka suitsuga ning raske läpastava õhuga. Igatahes tundus küll, et need välismaalased ei võinud saada sellest vallamajast ja selle asjaajamisest kuigi head pilti. Ja selle ühe asutuse kohta saadud mulje ta üldsustab kõigile, ning levitab kodumaale jõudes seda muljet ka teistele omamaalastele. Selle kõige tagajärg ongi aga see, et arvamine välismaal meist ja meie rahvast võib osutada mitteõigeks ja kõverpeeglist vaadatuna.

Meie maa esteetilise üldilme tõstmiseks ongi mõeldud kodukaunistamise aktsioon. Selle ülesandeks oleks eriti:

1. Kodude ja koduümbruse välisilme tõstmine ja arendamine.
2. Avalike paikade ja hoonete välisilme korrastamine ja kaunistamine.
3. Puisteede ja parkide rajamine ning istutamine.
4. Mälestusmonumentide ümbruse ja mälestuspaikade kaunistamine.
5. Kirikute ümbruse ja kalmistute korrastamine ning kaunistamine.
6. Kaasaaitamine Eesti lipu levikule.

Nagu juba ülalpool tähendatud on hoogtöö intensiivsemaks ja kindlamaks teostamiseks korraldatud ülemaaline organisatsioon, keskusega Tallinnas. Igasse maakonda on vastava aj. maavalitsuse juurde loodud maakondlikud komiteed ning igasse valda vallakomiteed. Sellega on käesoleva aktsiooni teostamine ja korraldamine, nagu paljud teisedki üleriikliku ulatusega aktsioonid, pandud peamiselt omavalitsuste ja omavalitsustegelaste peale. Kuigi omavalitsused ja omavalitsustegelased on koormatud hulgaliste ja mitmesuguste ülesannetega, on paratamatu omavalitsuste osavõtt sellistest suurtest üldriiklikest aktsioonidest. See on paratamatu, kuna omavalitsuste organisatsioon on ühtlane üle maa, omavalitsustel on oma kindel kaader, oma personaal ja vajalised abinõud ning võimalused selliste üleriiklike aktsioonide läbiviimiseks. Sellepärast on omavalitsused ja omavalitsustegelased praegusel momendil paratamatult sunnitud leppima olukorraga, et nende tööjõudu kasutatakse üleriiklike ürituste ja aktsioonide teostamiseks.

Vallavalitsuste algatusel on vastavad vallakomiteed juba ellu kutsutud. Asja huvides on vajaline, et neist komiteedest võtaks osa võimalikult laialdased ringkonnad, ühesõnaga kõik, kes kuidagi suudaks kaasa aidata selle hoogtöö läbiviimisele. Seal peaks olema esindatud nii kaitseliidu, naiskodu-kaitsese, kirikute ja koolide tegelased, samuti ka politsei, metsaametkond ning kohalik agronoomiline personaal, kui ka kõigi valla pii-rides olevate organisatsioonide esindajad, ning üksikud isikud, kelle tööjõud võiks olla kasulik ühisele ettevõttele.

Üldine järelevalve valla komiteede tege- vuse üle jääb kohalikele valla- ja alevivanem- aiale.

Kodukaunistamise hoogtöö ei ole ainult ühe aasta kestvusega aktsioon, vaid see võib ja peabki kestma aastaid. Et muuta põhja- likult meie kodude välisilmet, eriti elamute ümbrust esteetilisemaks ja elava looduse poolest ilusamaks, see kõik võtab aastaid aega. Kuid sellejuures ei saa jääda äraoota- vate seisukohale, vaid kõigil tuleb juba käes- oleval aastal hakata kindlalt tööle.

Kodukaunistamise töö koosneb väga mitmest eriilmega tegevusest, nagu puude ja põõsaste istutamine, hoonete värvimine ja puhastamine, kodude sisustuse valmista- mine ja mitmesuguste teiste tööde tegemine. Tööde mitmekesisuse ja eriilmelisuse tõttu tuleb komiteede tegevus korraldada ka te- gevushooaegade järele, vastavalt aastaajale.

Üht erilist momenti kodukaunistamise hoogtöö juures tuleb eriti alla kriipsutada ja see on, et sellele, kui üldtähtsale ja ühistööle, tuleb anda võimaluse korral pidulik ilme. Teatava piduliku tseremooniaga ongi mitmel pool sellele tööle asutud ja see on annud as- jale juure vajalist hoogu ning vaimustust. Ja teatavat vaimustust ning huvi on vaja, et selline suur aktsioon õnnestuks hästi ning annaks soovitud tulemusi.

Eri peatükk kodukaunistamise hoogtöö läbiviimise ja teostamise alal on avalike ehi- tiste korrastamine ja kaunistamine. Siin tu- leks kõige pealt kõne alla omavalitsuste hoo- ned, nagu vallamajad ühes kõrvalhoonetega, koolimajad, siis edasi seltsi- ja rahvamajad, kirikud jne. Need on kogu meie avaliku elu ja olu peegelpildiks ja sellepärast tuleb nen- de korraldamisele panna erilist rõhku. Nad peavad nii oma välis- kui ka siseilme, sea- dete kui ka ümbruse suhtes kujunema ümb- ruskonna kultuuri ja ilu keskusteks, need peaks olema eeskujuks kõigile ning neist peaks välja hoovala järeletegemisele ergu- tavat vaimu. Sellepärast peab kodukaunis-

tamise aktsioon esijärjekorras algama just valla-, kooli-, rahvamajade ja teiste üldka- sulike hoonete juurest.

Peeaaegu igal omavalitsusel on võetud eelarvesse teatud summad remonttööde ja ümberehituste tegemisteks valla hoonete alal. Kuigi omavalitsuste eelarved olid koostatud juba enne kodukaunistamise aktsiooni kon- kreetse ilme omandamise, on siiski omava- litsustel võimalusi kasutada ühel või teisel viisil teatud summe, et asjast üle saada ka kulude osas. Sünjuures kerkib jälle esile juba vana ja kurb küsimus, s. o. kulude kü- simus. Teatavasti meie omavalitsuste eelar- ved on niivõrd üle koormatud ja kärbitud, et sealt raske on leida lisakulutuste tegemi- seks krediite. Kuid peab siiski tähendama, et viimasel ajal on majanduslik surutis juba veidi tagasi annud. Maksud on laekunud korrapärasemalt ja juba üldine majanduslik tõus meie rahvamajanduses annab paranda- valt tunda ka omavalitsuste elus. Ka oma- valitsuste tulude suurendamise küsimus on aktiivselt päevakorral. Käesoleva aasta riigi eelarvesse on sisse võetud aj. maavalitsus- tele toetus 400.000 kr. suuruses summas, mis aitab märgatavalt parandada aj. maa- valitsuste majanduslikku seisukorda. Ka lin- naomavalitsused saavad käesoleval aastal selle kinnisvaramaksu osa omale, mis senini läks riigile 15% suuruses. Maal asuvate kin- nisvarade kinnisvaramaksu seaduse alusel tõuseb automaatselt käesoleval maksuaastal kinnisvaramaks maal. Selle tagajärjel su- renevad ka ajutiste maavalitsuste ja valla- omavalitsuste tulud kinnisvaramaksust, kuigi mitte palju, kuid siiski veidi. Uue isiku- maksu seadusega, milline peatselt hakkab maksma, tõstetakse isikumaksu ülemmäära nii valdades kui alevites. Selle tagajärjel saavad valla- ja aleviomavalitsused suurenda- da oma tulusid ka isikumaksu arvel, mak- sustades üksikuid maksnikke, kel vastavaid võimalusi, kõrgema maksuga. Ka kogukon- namaksu sisseseadmise linnadesse on otsus- tatud jaatavalt ning hakkab maksma juba käesoleval aastal. Sellega suurenevad lin- naomavalitsuste tulud õige tunduvalt, milli- se asjaolu tõttu on linnadel võimalus ka oma heakorra tõstmise peale rohkem rõhku panna.

Mitmed ajutised maavalitsused on võt- nud juba käesoleva aasta eelarvesse summe kodukaunistamise töödeks ja isegi tuhandete kroonide suuruses. Nende summadega on mõeldud kaasa aidata kodukaunistamise töö edendamisele ja arendamisele, kursuste kor- raldamiseks, näitevärvimiste teostamiseks

Vallaomavalitsuste tulud 1934/35. a. a

Tulude ja kulude nimetus	Viru		Järva		Harju		Lääne		Saare	
	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
Tulud.										
I. Maksud:										
1. Kinnisvaramaksu valla osa . . .	103.520.73	16,46	62.164.92	21,37	74.730.76	15,64	59.930.94	17,66	29.995,82	13,56
2. Kinnisvarade lisamaks	53.867.12	9,08	34.851.98	11,99	41.687.51	8,72	23.862.12	7,03	18.404,42	8,32
3. Tulumaksu valla osa	32.673.29	5,51	16.556.31	5,69	26.590.86	5,57	21.789.38	6,42	15.738,42	7,11
4. Isikumaks	205.276.31	34,62	104.704.94	36,00	201.025.75	42,08	141.534.31	41,69	95.395,86	43,13
5. Maks äril. ja tööstusl. ettevõtetelt	32.633.41	5,50	9.845.46	3,38	16.843.65	3,53	6.810.56	2,01	3.512,40	1,59
6. Maks aurumasinatelt	995.90	0,17	555.15	0,19	685.50	0,14	431.93	0,13	92,10	0,04
7. Maks mootoritelt	2.757.20	0,46	2.022.50	0,69	1.952.63	0,41	1.851.11	0,55	901,40	0,41
8. Maks jalgratastelt	13.506.29	2,28	7.262.65	2,50	13.699.18	2,87	10.503.12	3,09	6.855,18	3,10
12. Maks laada- ja turuplatsidelt	2.788.15	0,47	2.884.16	0,99	2.846.75	0,60	1.891.48	0,56	582,92	0,26
13. Maksude viivitus %	17.769.77	3,00	6.212.27	2,13	9.294.96	1,94	3.448.37	1,02	2.772,33	1,26
15. Maks dokumentidelt	3.200.44	0,54	2.291.95	0,79	3.032.75	0,63	1.868.46	0,55	1.001,46	0,45
16. Maksud jahipidamisest	1.702.57	0,29	645.85	0,22	1.418.22	0,30	1.012.58	0,30	702,15	0,32
17. Maks koertelt	1.398.40	0,24	895.70	0,31	2.171.49	0,45	1.000.77	0,29	—	—
9, 10, 11 ja 14. Maksud veoäri- pidajatelt, sõiduhobustelt, tõl- dadelt ja viinaostulubade ase- maks	3.019.58	0,51	5. —	—	6067,25	1,27	951.45	0,28	391. —	0,18
Kokku ptk. I	475.109.16	80,12	250.898.84	86,25	402.047.26	84,15	276.886.58	81,58	176.345.46	79,73
II. Varandused:										
2. Varandused	6.664.06	1,12	4.123.88	1,42	8.339.13	1,74	3.746.93	1,10	928.93	0,42
3. Valla kapitalid	11.411.39	1,92	1.442.94	0,50	2.729.82	0,57	2.809.01	0,83	595.81	0,28
4. Valla asutised	9.641.04	1,62	7.899.68	2,72	10.049.24	2,10	2.594.69	0,76	1.899.85	0,86
5. Valla ettevõtted	444.92	0,08	—	—	221.75	0,05	5.538.05	1,63	—	—
6. Üldkulude tasu	18.064.94	3,05	8.055.48	2,77	16.858.34	3,53	4.031.31	1,19	4.406,73	1,99
7. Üldtoetused	—	—	755. —	0,26	457.60	0,10	—	—	643.30	0,29
8. Mitmesugused tulud	40.703.97	6,86	5.541.83	1,90	12.106.78	2,54	4.024.69	1,19	4.714.53	2,13
Korralised tulud kokku	562.039.48	94,77	278.717.65	95,82	452.809.92	94,78	299.631.26	88,28	189.534.61	85,70
Erakorralised tulud	30.990.49	5,23	12.151.09	4,18	24.932.53	5,22	39.788.42	11,72	31.622.39	14,30
Tulude kogusumma	59.029.97	100%	290.868.74	100%	477.742.45	100%	339.419.68	100%	221.157. —	100%
Kulud.										
1. Vallavolikogu	6.262.93	1,21	4.142.30	1,60	4.171.51	0,96	4.210.24	1,37	3.247.91	1,64
2. Vallavalitsus	173.133.62	33,31	88.598.15	34,33	140.267.71	32,41	102.328.16	33,21	59.286.10	29,97
3. Sotsiaal-administratsioon	9.174.60	1,77	4.378.11	1,70	5.930.91	1,37	6.039. —	1,95	2.972.79	1,50
4. Heakord	18.480.56	3,56	4.683.05	1,81	10.852.10	2,51	4.425.52	1,44	3.859.84	1,95
5. Haridus	145.958.91	28,08	77.243.86	29,93	123.586.69	28,56	77.422.22	25,13	51.970.94	26,27
6. Hoolekanne	73.866.95	14,21	54.680.82	21,19	86.252.26	19,94	46.901.29	15,22	29.237.89	14,78
7. Valla ettevõtted	294.94	0,06	9.31	—	75. —	0,02	4.019.65	1,30	—	—
8. Valla üldvarandused	1.396.43	0,27	755.45	0,29	2.090.85	0,48	1.181.26	0,38	322.36	0,16
9. Valla kapitalid	21.382.54	4,11	1.524.77	0,59	5.600.52	1,29	8.168.99	2,65	2.138.50	1,09
10. Laenude ja % tasumine	28.343.76	5,45	5.198.98	2,02	21.843.42	5,05	10.687.73	3,47	8.305.89	4,20
11. Mitmesugused kulud	9.503.57	1,83	4.719.04	1,84	8.321.52	1,92	4.952.71	1,61	3.062.61	1,56
12. Tagavara summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korralised kulud kokku	47.798.81	93,86	245.933.84	95,30	408.992.49	94,51	270.336.77	87,73	164.404.83	83,12
Erakorralised kulud	31.908.79	6,14	12.147.20	4,70	23.745.53	5,49	37.808.45	12,27	33.391.67	16,88
Kulude kogusumma	5.9707,60	100%	258.081.04	100%	432.738.02	100%	308.145.22	100%	197.796.50	100%

ja kulude kokkuvõtted annete järele.

Pärnu		Viljandi		Tartu		Valga		Võru		Petseri		Kokku	
Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
55.832.—	14,03	59.049 42	13,74	99.744.77	14,73	22.910.—	14,49	46.846.61	12,78	22.369 29	10,19	637.095.26	15,27
31.251.01	7,86	37.032.88	8,61	58.373.71	8,62	12.335.80	7,80	27.617.11	7,53	15.082.77	6,87	354.366.43	8,49
21.451.58	5,39	18.586.44	4,32	33.735.87	4,98	7.699.85	4,87	24.203.36	6,60	15.532.—	7,07	234.557.36	5,62
160.671.40	40,37	151.941.43	35,34	286.016 46	42,26	62.205.58	39,34	167.629.12	45,72	119.039.70	54,22	1.695.440.86	40,44
19.803.39	4,98	12.333.76	2,87	20.881.22	3,08	11.080.67	7,01	15.479.54	4,23	2.913.77	1,33	152.137.83	3,65
1.085.40	0,27	1.471.93	0,34	3.212.24	0,47	767.95	0,48	1.407.41	0,38	236.20	0,11	10.941.71	0,27
1.502.60	0,38	1.702.75	0,40	1.628.18	0,24	348.70	0,22	875.80	0,24	644.83	0,29	16.187.70	0,39
6.531.10	1,64	7.137.34	1,66	5.212.72	0,77	1.577.—	1,00	2.059.89	0,56	782.50	0,36	75.126.97	1,80
1.481.29	0,37	1.263.25	0,29	1.273.62	0,19	592.15	0,37	966.65	0,26	229.68	0,10	16.800.10	0,40
6.645.31	1,67	6.644.24	1,55	9.544.43	1,41	2.826.39	1,79	7.576.70	2,07	13.862.27	6,32	86.598.04	2,08
2.305.13	0,58	2.102.07	0,49	4.010.51	0,59	1.148.68	0,73	2.790.63	0,76	3.937.37	1,79	27.689.45	0,66
884.95	0,22	1.099.82	0,26	1.672 40	0,25	396.31	0,25	860.62	0,23	—	—	10.395.47	0,26
1.242.80	0,31	1.956.15	0,46	3.119.61	0,46	952.80	0,60	1.498.20	0,41	—	—	14.235.92	0,34
285.78	0,07	579.53	0,13	3.605.10	0,54	539.17	0,34	3.491.77	0,95	50.—	0,02	18.985.63	0,45
310.974.74	78,14	302.901.01	70,46	532.030.84	78,59	125.381.05	79,29	303.303.41	82,72	194.680.38	88,67	3.350.558.73	80,32
5.393.72	1,36	9.686.23	2,25	11.808.24	1,67	6.418.05	4,06	11.732.75	3,20	473.31	0,21	68.815.23	1,65
3.939.97	0,99	4.981.50	1,16	6.359.48	0,94	2.059.03	1,30	1.792.40	0,49	672.55	0,31	38.793.90	0,93
6.171.80	1,55	9.735.87	2,26	12.897.67	1,91	2.325.59	1,47	4.542.97	1,24	1.783.13	0,81	69.541.53	1,67
424.74	0,11	—	—	3.755.80	0,55	—	—	120 —	0,03	—	—	10.505.26	0,25
9.273.33	2,33	6.548.07	1,52	19.939.64	2,95	3.717.01	2,35	9.499.55	2,59	5.301.76	2,42	105.696.21	2,53
1.078.15	0,27	772.—	0,18	250.—	0,04	50.—	0,03	—	—	100.—	0,05	4.106.05	0,10
13.295.95	3,34	20.635.11	4,81	10.899.03	1,61	5.850.70	3,70	13.291.91	3,69	9.052.10	4,12	140.116.60	3,36
350.552.45	88,09	355.259.79	82,64	597.440.70	88,26	145.801 43	92,20	344.282.99	93,90	212.063.23	96,59	3.788.133.51	90,81
47.400.69	11,91	74.643.33	17,36	79.499.38	11,74	12.335.68	7,80	22.357.35	6,10	7.490.84	3,41	383.212.19	9,19
397.953.14	100%	429.903.12	100%	676.940.08	100%	158.137.11	100%	366.640.34	100%	219.554.07	100%	4.171.345.70	100%
4.930.69	1,36	6.627.54	1,69	11.826.17	1,85	2.188.75	1,50	6.800.17	1,96	4.936.10	2,36	59.344.31	1,56
117.202.95	32,43	130.637.27	33,27	219.153.31	34,30	56.071.65	38,14	136.132.72	39,33	87.941.50	42,04	1.310.753.14	34,39
5.902.27	1,63	7.313.57	1,86	10.645.27	1,67	3.695.78	2,51	7.277.—	2,10	6.184.69	2,96	69.513.99	1,83
5.515.28	1,53	4.004.03	1,02	14.312.56	2,24	2.651.01	1,80	7.442.67	2,15	4.842.26	2,31	81.068.88	2,13
78.766.82	21,79	80.750.51	20,57	141.198.45	22,10	28.773.72	19,57	76.871 69	22,20	66.431.51	31,76	948.975.32	24,89
70.251.07	19,44	62.691.66	15,97	100.545.54	15,73	32.899.34	22,38	66.675.23	19,26	21.469.88	10,26	645.471.93	16,94
230.15	0,06	—	—	260.—	0,04	—	—	—	—	37.41	0,02	4.926.46	0,13
1.635.—	0,45	5.345.61	1,36	2.060.46	0,32	904.05	0,61	3.917.11	1,13	548.84	0,26	20.157.42	0,52
3.130.07	0,87	1.230.—	0,31	9.434.66	1,48	100.—	0,07	1.060.67	0,31	10.—	—	53.780.72	1,42
17.825.11	4,94	9.070.17	2,31	35.402.94	5,54	4.089.60	2,78	12.212 37	3,53	2.632.84	1,26	155.612.81	4,08
8.109 93	2,24	13.728.28	3,50	15.509.62	2,43	3.293.72	2,25	7.298.29	2,11	6.291.08	3,01	84.790.37	2,23
—	—	—	—	60.—	—	1.03	—	220.—	0,06	330.13	0,16	611.16	0,02
313.499.34	86,74	321.398.64	81,86	560.408 98	87,70	134.668.65	91,61	325.907.92	94,14	201.656.24	96,40	3.435.006 51	90,14
47.931.70	13,26	71.222.62	18,14	78.591.88	12,30	12.334.86	8,39	20.299 94	5,86	7.528 36	3,60	376.911.—	9,86
361.431.04	100%	392.621 26	100%	639.000.86	100%	147.003.51	100%	346.207.86	100%	209.184.60	100%	3.811.917.51	100%

jne. Ühtlasi on võimalus neid summe ka ära kasutada avalike hoonete, nagu rahva- ja seltsimajade korraldamiseks ja kaunistamiseks maakonna piirides. Ajutised maavalitsused kui järelevalveasutised peaks korraldama juba eeloleval suvel vallamajade, koolimajade, vanadekodude ja rahvamajade kohapealseid ülevaatusi, et jõuda selgusele, kuidas ning kuid võrd teostatakse nende juures kodukaunistamise hoogtöö ülesandeid. Sellejuures tuleb aj. maavalitsustel nõuda alluvatelt omavalitsustelt kindlat korda ja tööd ning anda õhutust seal, kus asjas ilmneb loidus või ükskõiksus.

Vallaomavalitsustegelased ja samuti ka valla komiteede liikmed ei saaks jääda ainult passiivseiks pealtvaatajaks. Nemad kui kodukaunistamise hoogtöö õhutajad ja kohapealsed juhid peaks võtma omale ülesandeks käia läbi iga üksik talu ja majapidamine ning juhtigu õhutatult tähelepanu kodukorralduse vajadusele, andes kohapeal näpunäiteid ja juhiseid tegeliku töö teostamiseks. Juhtides inimeste tähelepanu puudustele, võib loota, et nad hakkavad ka asja üle tõsisemalt järele mõtlema ja tegelikult ka asjale käed külge panevad.

Omavalitsustel tuleb erilist tähelepanu pöörata Varemeiks muutunud või hävima jätud ehitiste lammutamise seaduse (RT 98 — 1934) tegelikule täitmisele selle terves ja kaugemas ulatuses. Sellejuures vastavad omavalitsused peaks hoolitsema, et nende administratiivpiires olevad varemed lammutataks ja ära veetaks veel käesoleval aastal. Sellejuures peaks ajutised maavalitsused veel kord kontrollima, kas vastavad vallavalitsused on võtnud nimekirja ka kõik varemed, millised peaks kuuluma lammutamisele seaduse alusel ja millised halvavad ümbruskonna esteetilist muljet. Kuigi varemete lammutamise seadus võimaldab varemete kordaseadmise pikema aja jooksul, on siiski kohapealsetel omavalitsustel võimalus asja kiirendamiseks omalt poolt kaasa aidata.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata veel meie matmispaikade korraldamisele ja nende esteetilise külje tõstmisele.

Peab tähendama, et meie matmispaigad nii linnades kui maal jätavad veel palju soo-

vida. Võrreldes meie hõimuriigi Soomega tundub, et oleme selles osas õige mitmeid aastakümneid maha jäänud. Matmispaigad on aga kohad, kus puhkavad meie esivanemad ja eelkäijad, mispärast nad peaks olema ka väärselt korraldatud nende mälestusele. Siin tuleb omavalitsuste tähelepanu juhtida Siseministri määrusele 31. aug. 1926. a. matmispaikade asutamistingimuste ja tarvitamise, maksude, järelevalve ja korraldamise ning tervishoidlikkude nõuete, samuti suletud matmispaikade edaspidise kasutamise kohta (RT 67 — 1926), milles on omavalitsustele ette nähtud matmispaikade korraldamise alal kindlad ülesanded. Eriti peaks ajutised maavalitsused nimetatud määruse § 31 alusel käesoleval suvel toimetama matmispaikade kohapealset ülevaatusi ning puuduste leidmisel asjaosalised korrale kutsuma.

Kodukaunistamise hoogtöö hoogsamaks läbiviimiseks võiks vallakomiteed korraldada erilisi kodukaunistamise võistlusi, millistest võistlustest võtaks osa kõik komiteede piirkonda kuuluvad talundid. Võistlused võiks olla ka mitmes osas ja mitmel alal, nagu istutamise alal, värvimise alal, puies- teede ja aedade asutamise alal jne.

Nagu tähendatud juba eelpool, eelolev kodukaunistamise hoogtöö ei ole mitte kuude ja aasta küsimus, vaid aastate, võib olla ka aastakümnete küsimus. Meil seisab ees palju ja palju tööd ning tegevust. Tähtis on see, et sellele tööle rakenduks kõik jõud ning kõikide energia täie innuga, siis annab see ka soovitud tulemusi. Esijärjekorras aga on tarvis hoogsat ja tusedat algatust ning tegelasi, kes asjale annaks ergutust ja hoogu. Ja selleks peaks oma käed külge panema kõik omavalitsustegelased, kui kohapealse elanikkonna esindajad ja juhid. Ning, et omavalitsustegelast selleks huvi ja energiat on, selles ei ole kahtlust, kuna omavalitsustegelased on suutnud hiilgavalt toime tulla juba senini nii mitmete üleriikliku tähtsusega aktsioonidega. Peasi, et kõik rakenduks tööle täie huviga ja innuga ning, et see töö sünniks teadmises, et selle tulemused tulevad kasuks meie riigile ja rahvale.

Mõtteid vallaarhiivide korraldamise puhul.

A. Kruus, Kuimetsa valla sekretär.

Seniajani puudus vallaarhiivide korraldamisel ühtlus. Iga maavalitsus andis arhiivide korraldamiseks erisuguseid korraldusi ja needki vahest piirdusid ainult juhtnõõridega vallavalitsustele kirjakogude pidamiseks. Ka pole seni pandud rõhku vallasekretäride teadmiste arendamisele arhiiviasjanduse alal. Asjasse toob pöörde 3. detsembril 1935. a. Riigi Teatajas nr. 102 avaldatud Vallaarhiivide korraldamise normaal-kodukord. Sellega on pandud ühtlane alus vallaarhiivide korraldamiseks. Kodukorra § 23-das on öeldud, et vallaarhiivid, mis ei vasta kodukorra nõuetele, tulevad korraldada vastavalt normaal-kodukorrale ühe aasta jooksul, arvates kodukorra maksmapanekust, s. o. 1-ks jaanuariks 1937. a., sest et kodukord hakkas maksma 1. jaanuaril 1936. a. Siseministri erilisel loal võib mõjuvatel põhjustel seda tähtaega pikendada. Pole öeldud, kas see tähtaja pikendamine on arvatud mõne üksiku vallavalitsuse kohta, või pikendatakse tähtaega üleriikliselt. Kuid on arvata, et seda pikendust sooviks vist küll enamjagu vallavalitsusi.

Nagu tähendatud, pole meie vallasekretäride teadmised arhiiviasjanduse alal nime-tamistväärsed. Juba see asjaolu annab põhjust kahelda, et arhiivide korraldamise töö võiks valdades edeneda korrapäraselt ja jõudsalt. Sest, kui ametnikul puuduvad teoreetiline teadmine ja kogemus, siis ta töötab julgusetult ja töö ei saa edeneda temal pooltki sedavõrd, kui siis, kui temal on vastavad teadmised ja kogemused.

Teiseks, juba puht tehnilistel põhjustel ei jõuaks mõned vallasekretärid ühe aastaga arhiivide korraldamisega tulla toime. Näiteks on kodukorra § 6 teises lõikes nõue, et toimikute arv tuleb enne registratuurist arhiivi andmist nummerdada ja lehtede arv vallasekretäri poolt tõestada. Kui arvestada, et vallavalitsuste kirjakogudes seni on lehed nummerdamata, (nagu see minu tähelepanekute järgi enamasti ongi), siis juba üksi kirjakogude nummerdamine võtab tähelepanuväärselt aega, sest peab arvestama, et valdades on selles mõttes korraldamata arhiivale tervete aastakümnete viisi. Kuid see kõik on tehniline töö, mis edeneb sedavõrd, kuivõrd kiiresti ametniku käsi jõuab dokumente nummerdada.

Raskem on aga esialgu selgusele jõuda kodukorra § 3-da mõistes. Seal on öeldud:

„Vallaarhiivis hoiduv arhiivfond koosneb seeriaist, toimikuist, üldtoimikuist ja üksikdokumentidest. Seeria on kogu dokumente, millised koondatud valla asjaajamisel ühte tunnuste põhjal, mis korduvad iga ühendatud dokumendi juures“. Pean avalikult võtma õigeks, et meil, vallasekretäridel, on raske jõuda selgusele — kas näit. vallavalitsuse bilansiraamat on vallaarhiivi normaal-kodukorra mõistes dokument või seeria. Seni kuni piirduakse selliste lühisõnaliste mõistete piiriteluga, nagu see toodud kodukorra § 3-das, on kahtlane asuda arhiivi korraldamise töösse, usuga, et kodukorra õigest mõttest on õieti aru saadud.

Kodukorra § 7-das on toodud vallaarhiivide liigid, kuid lit. A p. 19 on märgitud „Mitmesugused kantseleiraamatud, mis eelmistes seeriates loetlemata.“ Võib sinna asetada kõik kantseleiraamatud nii asjaajamise, raamatupidamise j. m. alalt, või tuleb raamatupidamise raamatuid näit. asetada p. 27 alla järjena eelmistele seeriatele? P. 20-dasse on ette nähtud paigutada ringkirjad ja p. 21-sse toimikud kimpu seotult. Aga kui kaustades on ringkirjad segamini koos toimikutega, kuhu siis asetada kaust, kas nr. 20 või 21 alla? Tegelikult töö juure asumisel tekib vallasekretäril sellesarnaseid küsimusi sedavõrd rohkesti, et neid äratuua ei ole ruumi.

Kodukorras on tehtud vahe veneaegse ja eestiaegse arhiivi vahel. On kaheldav, kas see liigitus on otstarbekohane. Võiks ju tõusta küsimus, miks pole tehtud vahe seal, kus vallavalitsus läks 1888/89. aastatel „akenrichteri“ alt „Taluasjade komisсарide“ alla. Valla omavalitsuste arenemine on läbi teinud veel erilised 1917/18. a. „tööräha valitsuste“ ja okupatsiooniaegsed päevad. Arvatavasti kuuluvad arhivaalid neist päevist vist küll veneaegsesse arhiivi, kuigi nad oma iseloomult ja sisemiselt mõttelt on kõik erisugused, vähemalt samal määral, kuivõrd on isesugune eestiaegne veneaegsest. Tegelikult küljest aga tekib raskus nende arhiividega, mis näiteks on võetud tarvitusele 1915. a. ja olnud tarvitusel kuni 1922. aastani.

Kui sellised arhivaalid asetada näiteks veneaegsesse arhiivi, jääb puudulikuks ülevaade eestiaegsest, või vastupidi. Tõeliselt tuleb sarnaseid arhiivale õige palju ette, eriti aga vähemates valdades, kus asjaaja-

mise ja arvepidamise raamatud kauemini vastu pidasid, kui suurtes valdades, kus tegevus ja läbikäigud suuremad.

Siseministeeriumi omavalitsuste osakond kogub aj. maavalitsuste kaudu vallavalitsustelt teateid olemasolevate arhivaalide ja nende liikide kohta. See on tervitatav samm, kuigi seab vallasekretäridele raske ülesande: anda kiire ajaga võrdlemisi üksikasjalik ülevaade olemasolevatest arhivaalidest. Kuid selle töö kaudu võib jõuda selgusele, kuidas paremini vallaarhiivide korraldamist ette võtta. Kokkutulnud andmed läbi töötanud, ministeerium saaks anda üksikasjalisema eeskirja vallaarhiivide korraldamise alal, ja täiendada arhivaalide nomenklatuuri, mis oleks vajaline enne arhiivi korraldus-

tööle asumist. Seni on seda ministeeriumi poolt tehtud näit. varanduste arvestamise, eelarvete, aruannete j. m. alal. On kaheldav, kas seda jõutakse teha enne suvehooaega. Suvi on ainukene aeg, kus oleks vallasekretäridel aega arhiivide korraldamiseks. Kui aga k. a. suveks vallaarhiivide alal lähemaid juhtnööre väljatöötada ei jõuta tuleb vallasekretäridel asuda antud lühisõnalise normaalkodukorra alusel tööle, sest töö lõputähtaeg on kindlaks määratud.

Lõpuks asja huvides oleks, kui korraldaks vallasekretäridele paaripäevased kursused arhiiviasjanduse alal. Küsimus on küllalt oluline, et temale tõsisemalt tähelepanu pöördaks.

Maa avalikud raamatukogud arenemisteel.

H. Summer.

Meie maa avalikkude raamatukogude iga on veel koguni lühike, kuid juba on neil suured teened kultuuri levitamisel. Peatume siin üksikutel küsimustel, et tutvuda avalikkude raamatukogude tegevusega ja näidata nende arenemise teed.

Avalikkude raamatukogude arv on meil tõusnud 720-ni. See arv suureneb aeglaselt. Nähtavasti on raamatukogude võrk juba tarvilisel määral tihe, kuigi teoreetiliselt arvatud peaks ta veel tihedam olema. Kui raamatukogude võrk peaks olema sama tihe kui avalikkude algkoolide võrk, siis peaks asutama juure veel 400 avalikku raamatukogu ümber, kuna maal on 1106 algkooli. Kas see on üldse tarvilik, ei ole veel küllalt selge. Võib olla mõnes maakonnas peaks olema raamatukogude võrk endisest tihedam. Mõni maakond on aga selles suhtes jõudnud püstitatud ideaali lähedale. Kogemused näitavad, et raamatukogu peab asuma lugeja lähedal, vastasel korral ta loobub lugemisest. Meil on võimalik pida esialgselt küsimus hästi lahendatuks, kui raamatukogude võrk on ühetihedane algkooli võrguga. Harjumaal näiteks ongi avalikke raamatukogusid 103 ja nendel 31 osakonda või väljaandmise punkti. Algkool on Harjumaal 121, nii siis tasakaal algkoolide ja raamatukogude vahel olemas.

Seega peab olema mõnes maakonnas raamatukogude võrk palju hõredam ja peaks nõudma veel täiendamist.

Kui raamatukogude võrk on korras, siis ei ütle see veel palju. Peaasi on raamatu-

kogu ise. Kõige olulisem on siin raamatute valik. Kui palju loetakse ja mida loetakse, selles seisab küsimuse mõte.

Raamatute valiku suhtes on antud vastavad korraldused. Esialgne valik on tehtud HSM poolt. Kogule võib muretseda ainult HSM Teatajas märgitud raamatuid. See on kindlustuseks, et alaväärtuslikud raamatud ei pääse üldse kogudesse.

Kuid meie kogud on üldiselt koguni kehvad. 700—800 raamatut on harilik arv. Lugejate arv kõigub ka 60—70 vahel. Seegi arv kuivab suvel hoopis kokku, mis on ka täiesti mõistetav, kui võtta arvesse, et meil loetakse peaaesjalikult ilukirjandust. Kutseala kirjanduse lugemiseni ei ole veel lugejaskond kasvanud. See on ka täiesti arusaadav, sest meil on ju alles vähe kutsekoole ja veel vähem nende lõpetajaid. Arusaadavalt tundub väga paljudele lugejatele põllumajanduslik kirjandus raskena.

Viimasel ajal on siiski märgata põllumajandusliku kirjanduse lugemises muudatust. Head põllumajanduslikud raamatud ja ajakirjad on hakanud lugejaile meeldima. Ei ole juhuseid, kus uuemad head põllumajanduslikud populaarteosed seisaksid raamatukogude riulitel. Lugejate hulgas moodustuvad isegi järjekorrad, kes ootavad populaarteaduslikke teoseid põllumajanduse alal.

Tähtis ja tänuväär ülesanne oleks siin põllumajanduse konsulentidel täita. Nemat rahvaga läbikäies võivad soovitada kirjandust igähele tema jõu ja võimete kohaselt. Samuti esitagu nemad raamatukogude toim-

kondadele või komisjonidele raamatute nimestikud, mis oleksid suureks abiks komisjonile raamatute valiku juures. Nii pääseksid paremad populaarteaduslikud teosed lugejate juure ja kaoks ühekülgne ilukirjanduse lugemine, mis on iseenesest küll hea, aga, nagu iga ühekülgsus, viib rahva teiste tähtsate eluavalduste ja tegevusalade suhtes ekslikule arusaamisele. Kutseala peab tõusma tähtsamale kohale kui ta on olnud endistel aegadel. Kiirelt edenev kultuur nõuab seda tungivalt. Palja kauniste kunstidega ei või olla rahvas võitlusvõimeline teiste rahvastega, kes näevad majanduses juurt ja muus kultuuris õit. Õit ei saa olla ilma juureta.

Ka raamatukogud on ühed asutused, kes peavad õiget arusaamist rahva sekka viima juba kirjanduse valikuga ja selle propageerimisega. Tehku nad seda senisest suuremal määral. Selleks on neil raamatukogude komisjonid, kes iga raamatukogu täiendamise juures peavad otsustama, mis on lugejaskonna kutse- ja üldhariduse huvides tarvilik osta. Kui komisjon oma ülesannete juurde tõsiselt astub, siis võib kindel olla, et nii mõnigi koguni väikese tähtsusega ilukirjanduslik teos peab andma ruumi populaarteaduslikule teosele, mis aitab kasvatada seda juurt, mis toidab õit.

Asugu raamatukogude komisjonid selgi-

tus- ja kihutustööle. Korraldagu nad raamatute tutvustamise koosolekuid ja püüdku ümbruskonnas tõsta huvi väärtusliku kirjanduse vastu. Siis muutub ka rahva huvi raamatute vastu suuremaks ja raamatukogude võrk veelgi tihedamaks.

Selleks on meil head väljavaated. Rahvas on väga hoolikas raamatutega ümberkäimisel ja armastab raamatuid. Kogudest antakse välja raamatuid ilma tagatiseta, kuid ometi ei tule ette juhtumisi, kus raamatud läheksid kaotsi. Peale selle on meie kogude raamatutel väga pikk iga, kaugelt üle keskmise ea, mis on pandud tähele Euroopas ja Ameerikas.

Nii on raamatukogude alal tegutsemine meil meeldiv ja kerge. Ei ole vist kaugel aeg, kus meie avalikud raamatukogud sisaldavad 1500—2000 raamatut ja kus lugejate arv vastavalt tõuseb. Et see nii võiks olla, selleks tuleb kanda hoolt valitsusest kuni kogu juhatajani ja raamatukogu komisjonini.

Rasked ajad on möödumas, kus riiklikud toetused raamatukogudele jäid ära või anti neid ainult osaliselt. Nüüd saavad loodetavasti kogud jälle riiklikku toetust samal määral, nagu omavalitsused ise kogude ülalpidamiseks määravad. See on aga suur samm edasi meie avalikkude raamatukogude lühikesel, kuid ilusal arenemisteel.

Maksude sissenõudmine administratiiv korras.

M. Hansen.

Eelmises numbris peatusime mõne sõnaga Administratiiv sissenõudmise seaduse muudatuste juures, millest selgus, et omavalitsustel tuleb asuda edaspidi oma ja ka osa riigimaksude, millised seoses omavalitsusemaksudega, sissenõudmisele administratiiv korras, mida senini toimetati politsei. Praegu ei ole veel lõpulikult selgunud, missugune osa riigimaksudest tuleb sissenõuda omavalitsuse asutustel. Küll on juba valminud seadus nende omavalitsusasutuste teenijate jaoks, kes maksude sissenõudmisele rakendatakse, missuguses seaduses on ettenähtud nende alluvuse ja ka järelvalve kord.

Administratiiv korras sissenõudmiste toimetuste juures tuleb vahet teha kahe toimetuse korra juures: 1) sissenõudmine vallasvarast ja 2) kinnisvarast. Kummagil juhul käib sissenõudmise kord teatavates osades oma eri rada.

Sissenõudmine vallasvarast.

Peale selle, kui sissenõudmist toimetav ametnik on kättesaanud sissenõudmist korraldava asutuse kirjaliku nõude ja kui ta kontrollinud on, et see seadusliku alusega, esitab ta nõudmise maksuvõlgnikule või ta seaduslikule esindajale ta elukohas või ettevõtte asukohas. Maksuvõlgnikule antakse nõudmise temale esitamise päevast tähtaeg kuni ühe kuuni, mille jooksul tema võib vastava summa tasuda kas Eesti Panga osakonda või postkontori. Kui aga tekib kartus, et maksuvõlgnik vahepeal oma vara kõrvaldab, siis arestib sissenõudja kohe vara. Igal juhul arestib sissenõudmist toimetav ametnik siis vara, kui maksuvõlgnik ei tasu tema kätte võlga, ega esita kuu aja möödumisel vastavaltelt asutustelt kviitungi võla tasumise üle.

Juhul, kui maksuvõlgnikku ega tema esindajat ei ole kohal, tuleb jätta nõudekiri ühes tähtaja määramisega tema kodustele. Kui aga üldse pole võimalik maksuvõlglastele teadet kätte anda, siis tuleb toimida Tsiviilkohtupidamise seaduse korras, kaitsja määramise kaudu kohtu läbi. Tähtaeg maksuvõlglastele ei tarvitse mitte üks kuu olla, vaid see võib ka lühem olla, olenedes sissenõudvast ametnikust.

Vara arestimine teostatakse üleskirjutamisega, kusjuures üleskirjutamise protokollis märgitakse ära kõik ettevõetud toimingud, võlgniku ja teiste isikute avaldused üleskirjutatud varanduse kohta nende õiguste suhtes selle vara kohta.

Üleskirjutamise akt peab sisaldama aresti alla pandud asjade külge kinnitatud sedelite numbrid, asjade nimetuse, kirjelduse ja tarbekorral nende mõõdu, raskuse või arvu. Tsiviilkohtupidamise seaduses on ettenähtud oma kindel kord kallismetallide, piltide, raamatute, kaupade, väärtpaberite, veesõidukite jne. üleskirjutamiseks. Protokollile kirjutavad alla juuresolev maksuvõlgnik ja üleskirjutamist toimetav ametnik. Võlgnikule tuleb soovikorral anda ärakiri protokollist, kuid tema äraolek ei takista arestimist.

Arestitakse ainult nii palju vara, et selle müügiks hinnatud väärtusega kattub võla-summa, kuid arestimisel ei või lahutada asju, mis ei ole jagatavad või mis seetõttu langeksid väärtuses. Võlgnik võib ka nõuda, et mõned asjad jäetaks arestimata, kui ta teised asjad ettenäitab, millised küllaldaselt kindlustavad nõude. Arestitud asjade või hoiupaikade külge kinnitatakse või riputatakse niidiga papist või paberist sedelid pitseriga ja üleskirjutamise protokollis numbriga.

Arestida ei ole lubatud, mis on vabaks jäetud Tsiviilkohtupidamise seaduse § 973 järele (n. n. raudvara). Need on: igapäev kantavad riided, igapäevase tarviduse majapidamise riistad, magamisesemed ja voodid, söögi tagavara 1. kuuks, tarvilikud vormiriided, asjad, mis vajalikud isiklikuks igapäevaseks tegevuseks võlgnikule tema elukutse järele, kusjuures nende väärtus ei või ületada 500 krooni, põllumajapidamiseks hädatarvilik vallasvara, mis kindlaks määratud põllumaa suuruse järele jne., mille täpse loetelu juures ei peatu. Samuti on mõnede asjade müük takistatud BES alusel — nagu rentniku põhumüük.

Vara tuleb jätta arestimata, kui on selgesti näha, et sissenõudmise kulud ületavad

müügist saadud summa. Selle kohta tuleb koostada vastav akt kahe tunnistaja juuresolekul, milles ära tähendatakse vara koosseis ja umbkaudne väärtus.

Arestist on veel vabad: 1) alimendid, mis võlgnikule enesele määratud ja ka teised perioodilised summad, mis võlgnik saab toetusena heategevatelt asutustelt, kui need on määratud ta enese, abikaasa või laste ülalpidamiseks ja ei ületa 40 krooni isiku kohta kuus; 2) pensionid, toetusrahad ja muud maksud, mis määratud õnnetuste puhul kannatanud töölistele ja nende perekondadele Tööstusliku töö seaduse alusel; 3) sõja ja invaliidide pensionid; 4) õppestipendiumid; 5) riigiteenijate ja nende perekondade summa ja sünnituse puhul määratud toetused ja lasteabirahad; 6) riigi- ja omavalitsusteenijate sõidu- ja päevarahad ametisõitute puhul; 7) tööpuuduse juhtudel hädaabitööde eest maksetav töötasu.

Seadus näeb ette ka võla-nõudmise seismapaneku ja maksu tähtpäeva pikenduse selleks puhuks, kui on näha, et arestitud vara müügiga hävitatakse võlgniku majapidamine ja kui tal ei puudu hea tahe tasuda võlga. Pikendada aga võib sissenõudmist korraldav asutus, kes teeb seda võlglaste palvel, teatades sellest ka vastavale sissenõudvale ametnikule.

Sissenõudmist riigi või omavalitsuse teenistuses seisvalt isikult toimetatakse järgmiselt: temale teatatakse sissenõudmist toimetava ametniku poolt tema maksuvõlg ja antakse temale tähtaeg selle tasumiseks. Kui maksuvõlglaste aga selle aja jooksul ei tasu, siis esitatakse vastavale asutusele nõue tema palgast ja muudest rahalistest tuludest kinnipidamiseks. Kinnipidamist saab toimetada tsiviilkohtupidamise seaduses § 1086 ettenähtud määral, millised normid on järgmised:

- 1) ametniku tasust, kes saab palka kuni 500 kr. aastas, peetakse kinni, kui ta ei ole abielus $\frac{1}{3}$, kui ta on aga abielus või lesk ja tal on lapsi, siis $\frac{1}{4}$, kõigest temale riigi poolt aastas maksta tulevatest summadest;
- 2) tasude juures 500 kr. kuni 1000 kroonini aastas arvutakse maha vallalisel $\frac{2}{5}$ ja abielus olijalt või lastega leselt $\frac{1}{3}$;
- 3) tasudest üle 1000 krooni aastas arvutakse maha vallalisel pool ($\frac{1}{2}$), abielus olijalt või lastega leselt $\frac{2}{5}$.

Mahaarvamine sünnib kõigil juhtudel kõigist riigi või omavalitsuse poolt maksetavatest summadest.

(Järgneb.)

Õiendus.

„Maaomavalitsuse“ eelmises numbris (nr. 5) on toodud artikkel „Vallavanemate palgast ja vallavalitsuste töörohkusest“. Eksiarvamuste ärahoidmiseks teatame, et nimetatud kirjutis on ära toodud väljastpoolt saadetuna mõttevahetuse korras, kuna selles käsitatud küsimus on viimasel ajal elavalt kõne all. Samuti on ka Eesti Maaomavalitsuste Liit leidnud, et vallavanemate ja teiste vallateenijate palga küsimus tuleks korraldada vastavalt uutele oludele. Kuid selles kirjutises on ära toodud lõige, mis algab sõnadega: „Aga asjale lähemalt vaadeldes...“ ja lõpeb „...praegu juba ammu kadunud olema“ ja veel paar teist lauset teistes lõigetes, mis olid toimetuse poolt kustutatud, on sattunud lehte vaid trükitehnilise eksituse tõttu. „Maaomavalitsuse“ toimetus ei pea selles lõikes väljendatud mõtteid õigeks ega ka väljendusviisi sündsaks.

*
*   *
*

Sama meie artikli puhul võtab sõna „Päevaleht“ oma juhtkirjas (nr. 154, 9. juunil 1936), mille kohta on meil järgmist õiendada:

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus nr. 9. Vallas asuva aurujõuga töötava saeveski maksustamisest. Vallas asub aurujõuga töötav saeveski (saeb võõrastele palke laudadeks). Kas sellelt tööstusettevõttelt vallaomavalitsus võib võtta tööstusmaksu RT 1 — 1932 avaldatud juhtnõõride II osa alusel seal tarvitatava aurukatla hobusejõult, või peab seda maksu võtma juhtnõõride I osa alusel tööstusettevõtte eelmise aasta läbikäigust (brutto sissetulekust või töötasust)?

Vastus: Vallaomavalitsuste tööstusmaksu võtmise ülemmäärade ja juhtnõõride (RT 1 — 1932) I osa esimese lõike järgi vallaomavalitsused võivad võtta valla piirides asuvatelt ja tegevuses olevatelt ärilistelt tööstusettevõtetelt tööstusmaksu vastava maksuprotsendiga ettevõtete eelmise aasta läbikäigust (brutto sissetulekust või töötasust). Samade ülemmäärade ja juhtnõõride III osa viies lõige määrab, et aurumasinad ja nafta-, õli-, gaasi- ja elektrimootorid, mis on tarvitusel mehaanilise jõuandjatena maksustavates ärilistes tööstusettevõtetes, ei allu enam maksustamisele hobusejõu järgi. Eeltoodust järgneb, et kestvalt paigal püsivad ja tegevuses olevad äri-

1) Meie ajakirjas toodud kirjutises ei ole kuidagi etteheiteid tehtud vallavanematele, nagu vildakalt seletab „Päevaleht“, vaid vastupidi, on eriti näidatud nende suurt tööd ja võrdlemisi vähest tasu. Ka see etteheide, mis eksikombel ajakirja sattus, ei puuduta mitte vallavanemaid.

2) Eesti Maaomavalitsuste Liit ei ole üksnes mitte maavalitsuste liit, vaid temasse kuuluvad liikmetena 258 valda, seega suurem osa valdadest. Samuti ei ole „Maaomavalitsus“ mitte ainult maavalitsuste häälekanaja, vaid vallad on temale eriti lähedased olnud ja nende küsimustega ja huvide kaitsjana ning nõuandjana on tal peamiselt tulnud tegutseda.

3) Maaomavalitsuste Liit on kogu aeg püüdnud kõige abinõudega kaasa aidata valla tulude suurendamiseks ja seda kaugelt mitte üksi uute maksude leidmise kaudu, vaid eriti just selle läbi, et praeguse valla kodanikkude maksukoormatuse juures jääks rohkem tulusi valla kasutada.

Ka maavalitsused ei ole kaugeltki enam noored asutused, vaid kuuluvad nende asutuste hulka, kes on korraldanud Eesti riigi elu juba tema loomise ajajärgul.

lised tööstusettevõtted, mis tarvitavad aurukatlaid või mootoreid mehaanilise jõuandjatena, tulevad maksustada üldise läbikäigu alusel, mitte aurukatla või mootori hobusejõu järgi. Kui ettevõtte on maksustatud läbikäigu alusel, siis ei või teda maksustada enam teistkorda eraldi veel aurukatla või mootori hobusejõu järgi. Hobusejõu järgi tulevad maksustada niisugused aurukatlad ja mootorid, mis töötavad oma majapidamise tarveteks või ka võõraste majapidamise tarveteks hooaja ja liikuvates — ühest kohast teise viidavates — ettevõtetes, nagu viljapekstmise ettevõtetes, palkide saagimise ettevõtetes ja muud seesugused, millele üldist läbikäiku ei saa või on raske kindlaks teha.

Küsimus nr. 10. Alkohooli õpetajaameti kandidaadi pedagoogilise tegevuse aruandest. Õpetajaameti kandidaadi pedagoogilise ülesande täitmise aruande koostamise määruse (RT 85 — 1932) nõuete kohaselt õpetajaameti kandidaadi poolt esitatav pedagoogiline aruanne peab sisaldama ka üksikasjalise arutuse ühe koolis tarvitusel olnud õpperaamatu väärtustest ja puudustest.

Maa algkoolide juures töötavate täiendusklasside kohta ei ole ette nähtud kindlaid õpperaamatuid. Kuidas tuleb nüüd toimida selles osas õpetajaameti kandidaadil pedagoogilise aruande esitamisel, kas aruande see osa ära jätta, või arvustada mõnd teist koolis tarvitusel olnud raamatut? Kas võib arvustuse teha algkooli klassis tarvitusel olnud õpperaamatu kohta, kuna õpetajaameti kandidaadil on 2 tundi nädalas ka algkoolis?

Vastus: RT 85 — 1932 on avaldatud Keska kutsekooli õpetajaameti kandidaadi pedagoogilise ülesande täitmise ja aruande koostamise ning kandidaatidele kursuste korraldamise määrus, mis ei sisalda õpperaamatu arutuse nõuet.

Algkooli õpetajaameti kandidaadi pedagoogilise tegevuse aruande koostamise määruse (RT 104 — 1931) § 2 p. 3 nõuab õpetajaameti kandidaadilt esitatavas pedagoogilise tegevuse aruandes arutust koolis tarvitusel olnud ühe õpperaamatu kohta kooli tegeliku töö seisukohalt, s. o. ühe raamatu kohta, mida kandidaat on klassis kasutanud õpperaamatuna. Kuna küsimuses on algkooli õpetaja kutse saamine, siis loomulikult võib selleks raamatuks olla ka algkooli klassides tarvitatud õpperaamat.

Küsimus nr. 11. Täienduskooli õpetajaameti kandidaadi pedagoogilise tegevuse aruandest. Kas isikul, kellel on alg- ja täienduskooli õpetajaameti kandidaadi õigused, tuleb esitada mõlemate koolide peale õpetaja kutsetunnistuse saamiseks üks pedagoogilise tegevuse aruanne (alg- ja täien-

duskooli kohta) või kummagi kooli kohta eraldi?

Vastus: Õppejõudude teenistuse seaduse (RT 59 — 1931) § 29 järgi täiendusklasside ja -koolide õppejõududeks võivad olla vastava ettevalmistusega alg-, kesk- ja kutsekoolide õppejõud. Kui täienduskool asub algkooli juures, tuleks õpetajaameti kandidaadil esitada ühine pedagoogilise tegevuse aruanne mõlema kooli kohta, kus õpetajaametikandidaat on korruga töötanud; mitmes lahus asuvas koolis töötamise korral aga tuleks pöörduda lähemate juhtnööride saamiseks Hariduseministeeriumi Koolivalitsuse poole.

Küsimus nr. 12. Abielu lahutuse märkimisest perekonnakirjades. Kas on tarvilik teha märkus abieluregistris akti äärele abielu lahutamise kohta, kui kohtu otsus on saadetud perekonnaseisuaametnikule, kelle juures on sõlmitud abielu, kuid ei peeta abiellunute perekonnakirju?

Vastus: Kuni kõikide kodanikkude kohta perekonnakirjade korraldamiseni on soovitatav abielu lahutuse kohta teha märkus abieluakti äärele.

Küsimus nr. 13. Eratee avamisest ja ümberpaigutamisest. Kes avab maamöödult teise kohta ümber paigutatud eratee?

Vastus. Maamöödja ei ole õigustatud erateid avama ega ümber paigutama. Uute erateede avamist ja seniste ümberpaigutamist võib taotleda Maanteede seaduse (RT 48 — 1928) §§ 65—88 ettenähtud korras.

Kirjandusest.

Ilmus muistse iseseisvusaja ja muinaslinnuste seinakaart.

Eesti Kirjanduse Seltsi väljaandel ilmus neil päevil muistse iseseisvusaja ja muinaslinnuste kaart, mis koostatud Tartu Ülikooli muinasteaduse professori H. Moora poolt. See kaart aitab esile tõsta maa minevikku, tutvustada ja äratada huvi ajalooliste kohtade vastu ja sel teel siduda mineviku mä-

lestusmärke olevikuga, ning kaasa aidata rahvusliku iseteadvuse tõstmisele, mispärast oleks väga soovitatav, et maa- ja vallavalitsused püüaksid selle muretseda ülespanemiseks valla- ja koolimajadesse ning teistesse käidavatesse kohtadesse.

Kaart maksab üksikult tellides 75 senti. Suuremal arvul (15) tellides on ettenähtud hinnaalandus.